

ÅRSRAPPORT 2017

FOR

[Senter for Søvnmedisin](#) og [SOVno](#)

Senterleder
Bjørn Bjorvatn

Registerkoordinator
Ingvild West Saxvig/
Tom W. Aasnæs

Senterkoordinator
Hilde Tveit

1. Drift

Senter for søvnmedisin vart opna i mars 2011. Senteret er eit etablert samarbeid mellom lungeavdelinga, ØNH-avdelinga og nevroklinikken (klinisk nevrofysiologi - KNF og nevrologi). Klinikkk for psykosomatisk medisin har òg aktivitet ved senteret. Administrativt ligg Senter for Søvnmedisin under lungeavdelinga, seksjon for obstruktive lungesjukdommar/respirasjonssvikt/søvnrelaterte sjukdommar, men alle avdelingane har overordna fagleg ansvar for sin eigen aktivitet ved senteret.

Styret ved Senter for Søvnmedisin består av:

- Nivå 2-leiar for lungeavdelinga (Kahtan Al-Azawy)
- Nivå 2-leiar for ØNH-avdelinga (Evelyn Neppelberg)
- Nivå 2-leiar for nevroklinikken (Håkon Nordli)
- Senterleiar for Senter for søvnmedisin (Bjørn Bjorvatn)
- Leiar for Nasjonal kompetansetjeneste for søvnsykdommer (Bjørn Bjorvatn)

Sverre Lehmann (lunge), Shashi Gulati (ØNH), Harald Aurlien (KNF) og Ole Bjørn Tysnes (nevro) har i tillegg delteke i ei utvida styringsgruppe.

Ved **Senter for Søvnmedisin** var det i 2017 tilknytt 53 lækjarar, 18 sjukepleiarar, 4 tannlækjarar, 4 merkantile og 1 ingeniør. Lækjarane, sjukepleiarane, merkantilt personell og ingeniør er tilsett ved sine moderavdelingar, og arbeider ved Senter for Søvnmedisin i deler av si kliniske verksemd. Dei andre tilsette ved senteret (leiar, registarkoordinator, tannlækjarar) er tilsett ved lungeavdelinga.

Leiar, professor dr.med.	Bjørn Bjorvatn
Registerkoordinator, ph.d.	Ingvild West Saxvig (permisjon) Tom Willy Aasnæs (vikar)
Senterkoordinator, sjukepleiar	Hilde Tveit
Merkantile:	Ann Kristin Løvik (lunge) Karoline Korsvold (ØNH) Aashild Grønsberg (KNF, 20%)
Lækjarar:	Lunge: Sverre Lehmann (seksjonsleder) Ove Fondenes Rajinder Sharma Kahtan Al-Azawy Solfrid Indrekvam Trygve M Jonassen Anders Storesund Marianne Aanderud Kristel Knudsen Ellen Caroline Sahlstrøm
Tannlækjarar	Anders Johansson Kjersti Gjerde Morten Berge Ulrik Leidland Opsahl Lise Marthe Krogenes

Lærkjarar:

ØNH:

Shashi Gulati (seksjonsoverlege)
Helge Jacobsen
Hilde Haave
Arild Sletteberg
Kristina Sture Larsen
Karianne Strønen
Harald Miljeteig
Svein Erik Emblem Moe
Kathrin Skorpa Nilsen
Thomas Risanger
Yelena Saldina
Diana Schniererová
Natasha Wathne
Geir Nilsen
Erlend Lundemo
Jan Erik Berge
Trygve Dyrnes
Kristin Marie Hoven
Marie Bjørbak Alnæs

Lærkjarar:

KNF/nevrologi:

Ole Bjørn Tysnes (avdelingsleder)
Håvard Skeidsvoll (seksjonsoverlege)
Harald Aurlien
Jan Brøgger
Ina Hjelland
Tom Eichele
Ivar Otto Gjerde
Bjørn Karlsen
Henning Olberg
Eivind Aanestad

Lærkjarar:

Psykiatri:

Tone Tangen
Jørn Bødtker

Sjukepleiarar:

Lunge:

Mona Grundeland
Thomas Berge
Hilde Kristin Tveit
Eirin Ripman
Cathrine Vetås
Gunvor Mo Norstein
Ina Beate Håheim (tannpleier)

Sjukepleiarar:

ØNH :

Marit Monsen
Anny M.S. Skålevik

Sofia Madeleine Ekstrøm
Astri Karin Husøy
Unni Elisabeth Osmo
Tove Dale

Sjukepleiarar:

KNF/nevrologi:

Mariann Lie Onstad
Sigrun F. Rommetveit
Anne Lise Haktorsen
Judith Kausland Lie
Eva Aarland
Birte Steen
Synnøve Bartz-Johannessen

Ingeniørar:

KNF/nevrologi:

Glenn Bø

Lungeavdelinga har i snitt hatt ein lækjar på senteret kvar dag, 1 sjukepleiar som følgjer opp pasientane som skal til lækjaren, og 3 sjukepleiarar med eigne liste. ØNH-avdelinga har hatt ein lækjar og ein sjukepleiar tilstade kvar dag. Frå nevroklinikken har ein nevrofysiolog og 1-2 sjukepleiarar vore tilstade kvar dag, medan ein nevrolog har teke imot pasientar måndag-onsdag. Ein psykiater har teke imot pasientar nokre tysdagar, avhengig av behov. Tannlækjarar har teke imot pasientar kvar tysdag, onsdag, og torsdag, og frå desember annankvar fredag og måndag. Senteret var oppe heile året unnateke 4 veker i juli og 1 veke i desember.

Nasjonal Kompetansetjeneste for Søvnsykdommer (SOVno)

Staben har i 2017 bestått av:

Leiar: Bjørn Bjorvatn (40 %)
Senterkoordinator: Siri Waage (50%)
Rådgjevar: Jelena Mrdalj (50 %, sluttet 31.08.17)
Rådgjevar: Tom Aasnæs (80 %, 100 % frå 01.09.17)
Rådgjevar/redaktør: Eldbjørg Fiske (40 %)
Postdoc. Ingvild West Saxvig (50%)
Seniorforskar, Michaela Gjerstad, (10 %)

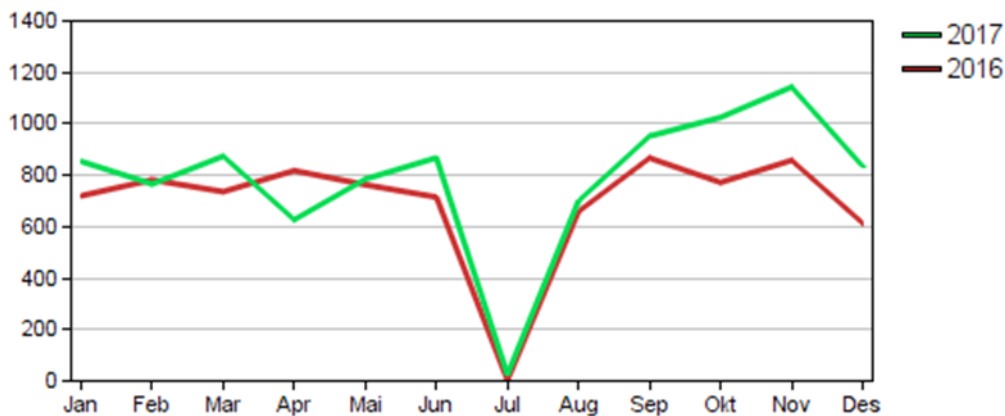
I tillegg er det knytt ei arbeidsgruppe til SOVno:

Fred Holsten, professor dr.med, søvnspesialist ved Bergen søvn-senter.
Håvard Skeidsvoll, seksjonsoverlege, Klinisk Nevrofysiologisk avdeling, Haukeland universitetssykehus.
Reidun Ursin, professor emer. dr.med., Institutt for Biomedisin, UiB.
Ståle Pallesen, professor, ph.d, Institutt for samfunnspsykologi, UiB
Eli Sørensen, dr.med., overlege, Barne- og ungdomspsykiatri, Helse Bergen.
Sverre Lehmann, seksjonsoverlege, ph.d, Lungeavdelingen, Haukeland Universitetssykehus.
Shashi Gulati, overlege, Øre-nese-halsavdelingen, Haukeland universitetssykehus.
Maria Vollsæter, overlege, Barneklubben, Haukeland universitetssykehus.
Børge Sivertsen, professor, ph.d, Folkehelseinstituttet

2. Pasientbehandling:

Det blei i 2017 halde totalt 9454 konsultasjonar ved Senter for søvnmedisin, mot 8307 i 2016. Av desse var 1618 ny-tilviste pasientar (definert som pasientar til behandling som ikkje har hatt behandlingsepisodar i same eller føregåande år), mot 1603 i 2016. Figur 1 viser kor mange konsultasjonar som blei heldt ved Senter for søvnmedisin kvar måned.

Figur 1. Konsultasjonar ved Senter for søvnmedisin for kvar måned i 2017 samanlikna med 2016 (merk at Senter for søvnmedisin heldt sumarstengt i juli både i 2016 og i 2017).

Tabell 1 viser gjennomsnittleg ventetid ved senteret for kvar av dei tilknytte avdelingane medan

Avdeling	Gjennomsnittleg ventetid - dagar
Lunge	143,2 (120,5)
ØNH	111,4 (145,4)
Nevro	125,1 (145,4)
Psyk	24,0 (149,3)

Tabell 1. Gjennomsnittleg ventetid ved Senter for søvnmedisin frå mottaken tilvising til diagnosetidspunkt i 2017 (tal frå 2016 i parentes).

I 2017 utførte lungeavdelinga 1029 polikliniske polygrafi-registreringar (mot 1069 i 2016). ØNH-avdelinga utførte 644 polikliniske polygrafi-registreringar (mot 764 i 2016), 22 conchotomiar (27 i 2016) og 4 ganeplastikkar (5 i 2016). KNF utførte 191 polysomnografi-registreringar/PSG (mot 199 i 2016) og 139 multippel søvnlatenstestar/MSLT i 2017 (mot 138 i 2016). Psykiatrisk avd. hadde 4 konsultasjonar.

Senteret leverte ut ca. 1058 CPAP-maskinar (ca. 869 av desse var nye brukarar) mot 763 i 2016, ca. 173 bilevel-maskinar (76 av desse var nye brukarar) mot 68 i 2016 og 334 apnéskinner (226 i 2016) (tal frå seksjon for behandlingshjelpemidler).

Det var ingen fristbrot ved senteret i 2017.

Tabell 2 viser korleis dei ulike hovuddiagnosane er fordelt for pasientar ved Senter for søvnmedisin.

Hovuddiagnose	Behandlingsepisodar	Nye pasientar
G473 Søvnapné	6 938 (5692)	576 (510)
Z038 Observasjon ved mistanke om annen spes. sykdom og tilstand	888 (824)	658 (644)
R065 Munnpusting	692 (842)	296 (235)
R298 Andre og uspes. sympt. m/tikn. til nerve/muskelskjelett.system	335 (234)	13 (1)
G470 Innsøvnings og søvnforstyrrelser	79 (126)	33 (36)
J343 Hypertrofi av nesemuslinger	61 (70)	1 (0)
J961 Kronisk respirasjonssvikt	51 (49)	1 (1)
G479 Uspesifisert søvnforstyrrelse	42 (21)	17 (17)
R53 Uvelhet og tretthet	42 (19)	7 (5)
G471 Eksessiv somnoles	40 (52)	15 (20)
J342 Skjev neseskillevegg	40 (34)	0 (1)
G47 Andre spesifiserte søvnforstyrrelser	29 (23)	11 (18)
E662 Ekstrem fedme med alveolær hypoventilasjon	22 (16)	1 (1)
G472 Forstyrrelse i søvn/våkenhetsrytme	19 (24)	14 (7)
G474 Narkolepsi og katapleksi	16 (12)	3 (4)
F511 Ikke-organisk hypersomni	14 (17)	7 (6)
J9611 Kronisk respirasjonssvikt	11 (2)	1 (0)
J351 Hypertrofi av mandler	11 (2)	0 (0)
G258 Andre spes. Ekstrapyramidale tilst. med bevegelsesforstyrrelser	9 (13)	4 (5)
Z090 Etterundersøkelse etter kirurgisk behandling for andre tilstander	7 (16)	0 (0)
F510 Ikke-organisk insomni	7 (13)	6 (7)
J449 Uspesifisert kronisk obstruktiv Lungesykdom	6 (11)	0 (0)
R060 Dyspné	6 (10)	0 (0)
F513 Søvnngjengeri [somniaambulisme]	6 (4)	5 (3)

Tabell 2. Fordeling av dei ulike hovuddiagnosane blant pasientar ved Senter for søvnmedisin (berre diagnoser med 5 eller fleire konsultasjonar er inkludert, tal frå 2016 i parentes).

Pasienttilfredsheit

I desember 2017 blei det gjennomført pasienttilfredsheitsundersøking ved Senter for Søvnmedisin. Totalt 50 pasientar fylte ut skjema, medan 7 sa nei til å delta. Resultata var gode, og visar at dei fleste er nøgde med behandlinga dei får på senteret:

Jonas Lies vei 65, 5021 Bergen

Med "behandlerne" mener vi:

De som har hatt hovedansvar for undersøkelser og behandling. Oftest er dette leger, men mange får behandling av sykepleiere eller annet helse- og sosialpersonale.

		Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Ikke aktuelt	Ubesvart
1	Snakket behandlerne til deg slik at du forsto dem?	☐	☐	☐	6%	94%	☐	☐
2	Har du tillit til behandlernes faglige dyktighet?	☐	☐	☐	8%	90%	☐	2%
3	Fikk du vite det du syntes var nødvendig om hvordan prøver, tester eller undersøkelser skulle foregå?	☐	2%	2%	22%	68%	6%	☐
4	Fikk du tilstrekkelig informasjon om din diagnose / dine plager?	☐	☐	2%	26%	56%	16%	☐
5	Opplevde du at behandlingen var tilpasset din situasjon?	☐	☐	2%	30%	58%	8%	2%
6	Var du involvert i avgjørelser som angikk din behandling?	☐	☐	6%	28%	48%	16%	2%
7	Opplevde du at institusjonens arbeid var godt organisert?	☐	☐	2%	34%	62%	☐	2%
8	Fikk du inntrykk av at institusjonens utstyr var i god stand?	☐	☐	☐	22%	64%	12%	2%

		Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Ikke aktuelt	Ubesvart
9	Var hjelpen og behandlingen du fikk på institusjonen, alt i alt, tilfredsstillende?	☐	☐	☐	14%	80%	2%	4%
10	Mener du at du på noen måte ble feilbehandlet (etter det du selv kan bedømme)?	64%	2%	☐	2%	6%	18%	8%
11	Måtte du vente for å få tilbud ved institusjonen?	Nei 26%	Ja, men ikke lenge 40%	Ja, ganske lenge 26%	Ja, altfor lenge 4%			Ubesvart 4%
12	Hvilket utbytte har du hatt, alt i alt, av behandlingen på institusjonen?	Ikke noe utbytte ☐	Lite utbytte 2%	En del utbytte 20%	Stort utbytte 32%	Svært stort utbytte 28%	Ikke aktuelt 12%	Ubesvart 6%

Litt om deg selv:

Er du mann eller kvinne?	Mann 64%	Kvinne 32%	Ubesvart 4%			
Hva er din høyeste fullførte utdanning?	Grunnskole (7 – 10 år) 6%	Gymnas/yrkesskole/videregående skole 50%	Høgskole/Universitet 40%	Ubesvart 4%		
Hva er din alder?	Antall år 51,9.					
Stort sett vil du si din helse er:	Utmerket 2%	Meget god 28%	God 34%	Nokså god 28%	Dårlig 4%	Ubesvart 4%

3. Utdanning av helsepersonell

SOVno utgir tidsskriftet "SØVN" to ganger årleg. Tidsskriftet er eit viktig formidlingsorgan for helsepersonell i alle helseregioner. "SØVN" formidlast også til media og helsemyndigheter. Tidsskriftet er gratis. Det trykte opplaget er på 2.200 per nummer, og formidlast i tillegg i pdf-format på våre nettsider og til en abonnementliste.

Oversikt over kurs, undervisning og foredragsaktivitet, helsepersonell alle regioner:

- «Diagnostisering av hypersomni hos Parkinsonpasientar». Konferanse
- 1 oral presentation (18 min) om ADHD og søvnlidelser, 17th Nordic Sleep Conference, Tallin, Estland. Konferanse,
- 1 posterpresentasjon om OSA og somatiske lidelser, 17th Nordic Sleep Conference, Tallin, Estland. Konferanse,
- 1 presentasjon om soveromsvaner, Tallin, Estland. Konferanse,
- 1 t om ny førerkortforskrift, lunsjmøte med KNF, HUS. Seminar
- 1 t søvn og psyke . Kurs,
- 1 time forelesning for medisin og odontologistudenter i Riga arrangert av ANSA. Kurs,.
- 1 time om SOVno, Nasjonal søvnkonferanse, Solstrand. . Konferanse,
- 1 time om søvn og søvnproblemer hos ungdom, NLA Høgskolen, Bergen. . Konferanse,
- 10 min presentasjon ved Nasjonal søvnkonferanse, SOVno, . Seminar
- 15 min om norske soveromsvaner, Nasjonal søvnkonferanse, Solstrand. Konferanse,
- 15 min om søvn hos voksne med ADHD, oral presentation, World Sleep, Praha, Tjekkia. Konferanse,
- 15 min presentasjon om RLS og skiftarbeid. Konferanse,
- 17 min om helseeffekter av quick returns, invitert symposiumforedrag, World Sleep, Praha, Tjekkia. Konferanse,.
- 1t om søvn for idrettsledere og utøvere i fm OL 2018. Kurs,
- 1t om søvn på kurs i maritim medisin. Kurs
- 1t om søvn på kurs i maritim medisin, Bergen. Kurs,
- 2 dagers kurs om Odontologisk søvnmedisin. Kurs
- 2 dagers kurs om Odontologisk søvnmedisin. Målgruppe: Tannleger alle regioner.. Kurs,
- 2 t foredrag om søvn og skiftarbeid, Drøbak. Seminar,
- 2 t om evaluering og mandat av kompetansetjenesten, årsmøte SOVno. Konferanse,.
- 2 t om søvn og skiftarbeid, Industri Energi Statoil, Bergen. Konferanse,
- 2 t om søvn og søvnsykdommer, Diff kurs manuell terapi, Bergen. Kurs
- 20 min foredrag ved 17th Nordic Sleep Conference, Tallinn, . Seminar,
- 20 min om nye helsekrav til førerkort, årsmøte SOVno. Konferanse,

- 20 min om søvnforskning, 2-dagers seminar, Ljubljana, Slovenia. Seminar,
- 3 t forelesninger om søvn og søvn sykdommer, kurs i odontologisk søvnmedisin trinn 1, Bergen. Kurs,
- 3 t forelesninger om søvn og søvn sykdommer, kurs i odontologisk søvnmedisin trinn 1, Bergen. Kurs,
- 30 min om oversikt over søvn sykdommer, ResMed-seminaret i Oslo. Seminar, 30 min om parasomnier, ResMed-seminaret i Oslo. Seminar,
- 30 min om søvn og søvnvaner, Oslo. Seminar,
- 30 min om søvn og søvnvaner, Oslo. Seminar,
- 30 min x 3 om ulike aspekter ved søvn og søvn sykdommer, Nasjonalt kompetansenettverk for legemidler til barn, Oslo. Seminar,
- 30 min, Sleep changes in early Parkinson disease: an overview, 17th. Nordic Sleep Conference, Tallinn, Estland. . Konferanse,
- 35 min paneldiskusjon om søvn hos ungdommer, ZZZ-konferansen om ungdom og søvn, Oslo. Konferanse,
- 4 timer kurs søvn og psykiatri. Målgruppe: ansatte i TIPS- nettverket. Kurs
- 4 timer søvn og psyke. Kurs,
- 45 min om døgnrytme, lys og insomni, teaching course, World Sleep, Praha, Tjekkia. Konferanse,
- 45 min om søvn og søvnproblemer, ZZZ-konferansen om ungdom og søvn, Oslo.. Konferanse,.
- 45 min om søvnmedisin, Philips Masterclass, Oslo. Konferanse
- 45 min om ungdomssøvn, Oppvekst 2017, Trondheim. Konferanse,
- 45 min, «Søvnrelaterte bevegelsesforstyrrelser hos barn», Pediatri søvnkurs, Oslo. Kurs,
- 45 min, RLS, 10th National Romanian Sleep and breathing meeting. Sinaia, Romania. Konferanse,
- 5 dagers kurs Intensiv lungemedisin, 1/2 dag søvndiagnostikk/ OSA behandling. Kurs,
- 5t om søvn på nasjonale forskerskole i neuroscience. Kurs,
- 6 timer søvnkurs, spesialistkurs, Norsk Psykologforening, Oslo.. Kurs,
- 60 min om OSA og komorbiditeter, Philips Masterclass, Oslo. Konferanse
- 60 min om søvnregisteret for Lovisenberg sykehus. Seminar
- 8 timer søvnkurs Preikestolsetra for leger. Kurs
- 8 timer. Søvn og søvnlidelser. . Kurs,
- 8,5 forelesninger om ‘Søvn og søvnproblemer i klinisk praksis. Utredning og behandling’, todagerskurs på Preikestolen fjellstue. Kurs,
- Chair + 1 invitert kursforedrag (45 min) om døgnrytme forstyrrelser, 17th Nordic Sleep Conference, Tallin, Estland.. Konferanse,.
- Chair+invitert symposiumforedrag (20 min) om selvhjelpsbok mot insomni ved OSA, 17th Nordic Sleep Conference, Tallin, Estland. . Konferanse

- Høstmøtet i Norsk forening for lungemedisin. Møteleder symposium om OSA og obstruktiv lungesykdom . Seminar,.
- Innlegg om Ungdomssøvn ved zzz-konferansen (NFF, Eat Move Sleep, Ullevaal stadion. (30 min).. Seminar,
- Kursleder i «polysomnografi (PSG) – skåring av søvn og søvnrelaterte hendelser for viderekommende». To-dagerskurs . Kurs,
- Kursleder i «polysomnografi (PSG) – skåring av søvn og søvnrelaterte hendelser». To-dagerskurs . Kurs,
- Kursleder og 7 t om søvn og søvnsykdommer, tredagers søvnkurs, Våruka, Tromsø (VEU). Kurs,
- Kursleder og 9 forelesninger om ‘Søvn og søvnproblemer i klinisk praksis. Utredning og behandling’, todagerskurs i Bergen (VEU. Kurs, Nasjonal smertekonferanse, Rikshospitalet, Oslo, Norge. . Konferanse,
- Nasjonal smertekonferanse, Rikshospitalet, Oslo, Norge. . Seminar
- Nasjonal søvnkonferanse, Solstrand Norge. . Konferanse,
- Nordic Masterclass, Oslo, 4 dagers møte 3 foredrag (Bergensmodellen, Sentral søvnapné og OSA ved astma og KOLS), møteleder 1 dag. Seminar,
- Nordisk lungekongress, Visby, Gotland. 1 symposiumforedrag om overvekt og implikasjon på ventilasjon, søvn og lungefunksjon. Konferanse
- Forelesninger om søvnsykdommer og non-invasiv ventilasjon. 5 dagers kurs om lungesykdommer hos . Kurs,.
- Sykepleien om lysbehandling ved nattarbeid.. Intervjuer/oppslag i media,
- Sykepleien om søvn hos sykepleiere. Intervjuer/oppslag i media

Helsepersonell og andre faggrupper - flere regioner

- 1t foredrag om subjektiv mål i skiftarbeidsforskning. Konferanse,
- 1t forelesning på kurs om søvn og søvnsykdommer hos barn og unge, Regionsenter for barne- og ungdomspsykiatri (R-BUP) . Kurs,
- ca 5 t om søvn hos barn og ungdom, Helsesøstre, Lyngdal. Kurs,
- «SØVN - Frå Sprague Dawley til Parkinsons sjukdom. Men - korleis bør vi egentleg måle søvnighet hos pasientane?» 45 min. Seminar
- 1 t om ADHD og søvn for forskningsgruppe for allmennmedisin, Bergen. . Seminar,
- 1 time om søvn og søvnsykdommer for barneleger og fysioterapeuter. Nettmøte,
- 1 time søvnkurs for Helse-Fonna, Haugesund. . Kurs
- 1,5 t foredrag om søvn og skiftarbeid, Bergen. Seminar
- 1,5 t om søvn for ansatte ved Betanien, DPS. Kurs,
- 1 t om søvn, videreutdanning . Kurs,
- 1 t om søvn hos ungdommer, Faglig-pedagogisk dag, Uib. Seminar
- 1 t om søvn og døgnrytmer gjennom livet, grunnkurs, psykologi. Kurs,
- 1 t om søvn og søvnsykdommer for Det Medisinske Selskap i Bergen. Seminar,
- 1 t om søvn, Faglig-pedagogisk dag, Uib. Konferanse
- 2 t om det å måle søvn, grunnkurs, psykologi. Kurs,

- 2 t om hvordan lite søvn påvirker helse, grunnkurs, psykologi. Kurs
- 2 t om søvn og døgnrytmer, grunnkurs, psykologi. Kurs,
- 2 t om søvn og søvnforstyrrelser og mental helse, profesjonsstudier i psykologi. Kurs,
- 2 t om søvn på tvers av arter, grunnkurs, psykologi. Kurs
- 2 t om søvn, døgnrytmer og ernæring, Grunnkurs, ernæringsfysiologi/ psykologi.. Kurs,.
- 2 t om søvn, døgnrytmer og mental helse, grunnkurs, psykologi. Kurs,
- 2t om søvn for årsstudiestudenter i psykologi. Kurs,
- 3 t kurs om skiftarbeid, søvn og helse for Arsana bedriftshelsetjeneste, Bergen. Kurs,
- 30 min om obstruktiv søvnapne for barneleger. Kurs
- 30 min om søvn og søvnhygiene - internundervisning ved Lungeavdelingen, Haukeland Universitetssykehus. Kurs,
- 45 min Emnekurs i ungdomsmedisin, «Søvn og døgnrytme», Kurs
- 45 min forsknings møte, SOVno, Bergen. Kurs
- 45 min om Bergen søvnsenter og søvnproblemer, Arsana bedriftshelsetjeneste, Bergen. Seminar,
- 3t om søvn for årsstudiestudenter i psykologi. Kurs,
- 3t om søvn på kurs på profesjonsstudiet i psykologi. Kurs
- 3t om søvn på kurs på profesjonsstudiet i psykologi. Kurs,
- 3 timer forelesning søvn og psyke UiB. . Kurs,
- 45 minutter «Hvordan samtale om søvn?» på LMS: . Kurs,
- 45 minutter Revmatologisk Avd. HUS. «Hvordan samtale om søvn», . Kurs,
- 4t om søvn for årsstudiestudenter i psykologi. Kurs,
- 5,5 t om søvn og søvnproblemer hos barn og ungdom. Kurs
- Undervisning Universitetet, Bergen: 4 timer medisinstudenter om lungesykdommer barn, herunder OSA.. Kurs,
- Hjertesykdom og søvnapné. Ett foredrag på konferanse DSH (MSD). Konferanse,
- Kursleder og 6 t om søvn og søvnsykdommer for helsepersonell (bl.a. Frisklivssentral) fra Førde. Kurs,
- Undervisning Høgskolen, Bergen: 4 timer radiograf og master fysioterapi om lungesykdommer barn, herunder OSA. Kurs,
- ca 45 min om førerkortreglene for privatpraktiserende ØNH-leger, Bergen. Seminar,
- 50 min om årsrapport og nye forskningsresultater (inkl diskusjon), årsmøte Senter for Søvnmedisin. Konferanse,
- 90 min presentasjon av søvn for Studentsamskipnaden i Bergen (SIB): Tittel: «Den dyrebare søvnen». Seminar,
- 8 timer, Mestringskurs for pasienter med narkolepsi / idiopatisk hypersoni. Kurs

Total - utdanning av helsepersonell:

Alle regioner: Videreutdanning av helsepersonell	156 timer
Alle regioner: Etterutdanning av helsepersonell	156 timer
Alle regioner: Utdanning av annet personell	33timer
Flere regioner: Grunnutdanning av helsepersonel	1 timer
Flere regioner: Videreutdanning av helsepersonell	31 timer
Flere regioner: Etterutdanning av helsepersonell	31 timer
Flere regioner: Utdanning av annet personell	14 timer
Egen region: Grunnutdanning av helsepersonell	79 timer
Egen region: Videreutdanning av helsepersonell	43 timer
Egen region: Etterutdanning av helsepersonell	43 timer
Egen region: Utdanning av annet personell	20 timer

Senteret har hatt besøk av fleire legar og anna helsepersonell, som har studert vår tverrfaglege sentermodell.

SOVno arrangerte i løpet av våren og hausten 2017 11 forskingsmøte:

Januar 12	Årsmøte SOVno. Bjørn Bjorvatn og Sverre Lehmann: Nye førerkortforskrifter
Februar 23	Ingar Hanssen Nonintrusive sleep monitoring based on respiration and movement using XeThru UltraWideBand radar
Mars 23	Vinner av årets publikasjon 2016, Tone Blågestad og medforfattere. Prescription trajectories and effect of total hip arthroplasty on the use of analgesics, hypnotics, antidepressants, and anxiolytics: results from a population of total hip arthroplasty patients
April 20	Øystein Vedaa SHUT-I
Mai 18	Michaela Gjerstad Hypersomni ved nevrodegenerative tilstander
Juni 15	Kjersti Marie Blytt The interactive effect of pain treatment and depressive symptoms on sleep - a 13 week placebo controlled trial
August 17	Magne Tvinnereim Fullstendig diagnostisering av OSA med automatisert måle-apparatur til hjemmebruk
September 21	Tone Blågestad Disputasforberedelse. Use of medications before and after hip replacement surgery in Norwegian adults: Data from the Norwegian Prescription Database
Oktober 19	Søvnforeningen Presentasjon av pasientforeningen for søvnsykdommer
November 16	Silje Steinsbekk, Bror Ranum og Jonas Borchgrevink Madsen "Tidlig trygg i Trondheim: Søvnrelaterte prosjekter".
Desember 14	Karin Naphaug Behandling av søvnproblemer hos småbarn

4. Forsking

Senter for Søvnmedisin og SOVno publiserte i 2017 40 søvnrelaterte artiklar i Pubmed-registrerte tidsskrift og hadde 56 andre publikasjoner relatert til søvn, inkludert abstracts.

Pubmed publikasjoner:

- Bjorvatn B, Meland E, Flo E, Mildestvedt T. High prevalence of insomnia and hypnotic use in patients visiting their general practitioners. *Fam Pract* 2017; 34:20-24. PMID: 27789518
- Steine IM, Winje D, Krystal JH, Bjorvatn B, Milde AM, Grønli J, Nordhus IH, Pallesen S. Cumulative childhood maltreatment and its dose-response relation with adult symptomatology: Findings in a sample of adult survivors of sexual abuse. *Child Abuse Negl* 2017; 65:99-111. PMID: 28131947
- Reknes I, Notelaers G, Magerøy N, Pallesen S, Bjorvatn B, Moen BE, Einarsen S. Aggression from Patients or Next of Kin and Exposure to Bullying Behaviors: A Conglomerate Experience? *Nursing Research and Practice* 2017: article ID 1502854. doi:10.1155/2017/1502854. PMID: 28270936
- Bjorvatn B, Mrdalj J, Saxvig IW, Aasnæs T, Pallesen S, Waage S. Age and sex differences in bedroom habits and bedroom preferences. *Sleep Medicine* 2017; 32: 157-161. PMID: 28366328.
- Flo E, Bjorvatn B, Corbett A, Pallesen S, Husebo BS. Joint Occurrence of Pain and Sleep Disturbances in People with Dementia. A systematic review. *Current Alzheimer's Research* 2017; 14: 538-545. PMID: 27335036.
- Steine IM, Winje D, Skogen JC, Krystal JH, Milde AM, Bjorvatn B, Nordhus IH, Grønli J, Pallesen S. Posttraumatic symptom profiles among adult survivors of childhood sexual abuse: A longitudinal study. *Child Abuse & Neglect* 2017; 67: 280-293. PMID: 28327414.
- Vedaa Ø, Pallesen S, Waage S, Bjorvatn B, Sivertsen B, Erevik E, Svensen E, Harris A. Short rest between shift intervals increases the risk of sick leave: a prospective registry study. *Occup Environ Med* 2017; 74: 496-501. PMID: 27827302.
- Vedaa Ø, Mørland E, Larsen M, Harris A, Erevik E, Sivertsen B, Bjorvatn B, Waage S, Pallesen S. Sleep Detriments Associated With Quick Returns in Rotating Shift Work: A Diary Study. *Journal Occupational Environmental Medicine (JOEM)* 2017; 59: 522-527. PMID: 28437294
- Harris A, Gundersen H, Andreassen PM, Thun E, Bjorvatn B, Pallesen S. A Comparative Study of Sleep and Mood Between Young Elite Athletes and Age-Matched Controls. *Journal of Physical Activity & Health* 2017; 14: 465-473. PMID: 28253061

- Waage S, Bjorvatn B. Health, psychosocial and workplace characteristics may identify nurses and midwives at risk of high absenteeism. *Evidence Based Nursing* 2017; 20:83. PMID: 28360078.
- Pallesen S, Gundersen HS, Kristoffersen M, Bjorvatn B, Thun E, Harris A. The Effects of Sleep Deprivation on Soccer Skills. *Perceptual and Motor Skills* 2017; 124: 812-829. PMID: 28485189.
- Brevik EJ, Lundervold AJ, Halmøy A, Posserud MB, Instanes JT, Bjorvatn B, Haavik J. Prevalence and clinical correlates of insomnia in adults with attention-deficit hyperactivity disorder. *Acta Psychiatrica Scandinavica* 2017; 136: 220-227. PMID: 28547881.
- Stangenes KM, Fevang SK, Grundt J, Donkor HM, Markestad T, Hysing M, Elgen IB, Bjorvatn B. Children born extremely preterm had different sleeping habits at 11 years of age and more childhood sleep problems than term-born children. *Acta Paediatrica* 2017; 106: 1966-1972. PMID: 28714101.
- Riemann D, Baglioni C, Bassetti C, Bjorvatn B, Dolenc Groselj L, Ellis JG, Espie CA, Garcia-Borreguero D, Gjerstad M, Gonçalves M, Hertenstein E, Jansson-Fröjmark M, Jennum PJ, Leger D, Nissen C, Parrino L, Paunio T, Pevernagie D, Verbraecken J, Weeß HG, Wichniak A, Zavalko I, Arnardottir ES, Deleanu OC, Strazisar B, Zoetmulder M, Spiegelhalder K. European guideline for the diagnosis and treatment of insomnia. *J Sleep Research* 2017; 26: 675-700. PMID: 28875581.
- Bjorvatn B, Brevik EJ, Lundervold AJ, Halmøy A, Posserud MB, Instanes JT, Haavik J. Adults with Attention Deficit Hyperactivity Disorder Report High Symptom Levels of Troubled Sleep, Restless Legs, and Cataplexy. *Frontier of Psychology* 2017; 8: 1621. PMID: 28979226.
- Blytt KM, Bjorvatn B, Husebo B, Flo E. Clinically significant discrepancies between sleep problems assessed by standard clinical tools and actigraphy. *BMC Geriatrics* 2017; 17: 253. PMID: 29078755.
- Andreassen CS, Bakker AB, Bjorvatn B, Moen BE, Magerøy N, Shimazu A, Hetland J, Pallesen S. Working Conditions and Individual Differences Are Weakly Associated with Workaholism: A 2-3-Year Prospective Study of Shift-Working Nurses. *Frontiers in Psychology* 2017; 8: 2045. PMID: 29209265.
- Hagatun S, Vedaa Ø, Nordgreen T, Smith ORF, Pallesen S, Havik OE, Bjorvatn B, Thorndike FP, Ritterband LM, Sivertsen B. The Short-Term Efficacy of an Unguided Internet-Based Cognitive-Behavioral Therapy for Insomnia: A Randomized Controlled Trial With a Six-Month Nonrandomized Follow-Up. *Behavioral Sleep Medicine* 2017; 1-23 epub ahead in press. PMID: 28345961.
- Roelen CAM, van Hoffen MFA, Waage S, Schaufeli WB, Twisk JWR, Bjorvatn B, Moen BE, Pallesen S. Psychosocial work environment and mental health-related long-term sickness absence among nurses. *International Archives of Occupational and Environmental Health* 2017; in press. PMID: 29032390

- Storesund A, Johansson A, Bjorvatn B, Lehmann S. Oral appliance treatment outcome can be predicted by continuous positive airway pressure in moderate to severe obstructive sleep apnea. *Sleep Breath* 2017 PMID: 29067558
- Bjorvatn B, Rajakulendren N, Lehmann S, Pallesen S. Increased severity of obstructive sleep apnea is associated with less anxiety and depression. *J Sleep Res* 2017 PMID: 29193447
- Blytt KM, Bjorvatn B, Husebo B, Flo E. Effects of pain treatment on sleep in nursing home patients with dementia and depression: A multicenter placebo-controlled randomized clinical trial. *Int J Geriatr Psychiatry* 2017 PMID: 29282768
- Grønli J, Meerlo P, Pedersen TT, Pallesen S, Skrede S, Marti AR, Wisor JP, Murison R, Henriksen TE, Rempe MJ, Mrdalj J. A Rodent Model of Night-Shift Work Induces Short-Term and Enduring Sleep and Electroencephalographic Disturbances. *Journal of Biological Rhythms* 2017; 32: 48-63. PMID: 28013579
- Grønli J, Melinder A, Ousdal OT, Pallesen S, Endestad T, Milde AM. Life Threat and Sleep Disturbances in Adolescents: A Two-Year Follow-Up of Survivors From the 2011 Utøya, Norway, Terror Attack. *Journal of Traumatic Stress* 2017; 30: 219-228. PMID: 28585733
- Marti AR, Patil S, Mrdalj J, Meerlo P, Skrede S, Pallesen S, Pedersen TT, Bramham CR, Grønli J. No Escaping the Rat Race: Simulated Night Shift Work Alters the Time-of-Day Variation in BMAL1 Translational Activity in the Prefrontal Cortex. *Frontiers in Neuroscience* 2017; 11: article 70. PMID: 29085284
- Sivertsen B, Harvey AG, Pallesen S, Hysing M. Trajectories of sleep problems from childhood to adolescence: a population-based longitudinal study from Norway. *J. Sleep Res* 2017; 26: 55-63. PMID: 27530929
- Ystrom H, Nilsen W, Hysing M, Sivertsen B, Ystrom E. Sleep problems in preschoolers and maternal depressive symptoms: An evaluation of mother- and child-driven effects. *Developmental Psychology* 2017, 53: 2261-72. PMID: 28933879
- Lallukka T, Sivertsen B. Sleep improvement by internet-based cognitive behavioural therapy might help prevent mental health disorders. *The Lancet Psychiatry* 2017, 4: 734-735 PMID: 28888926
- Hayley AC, Sivertsen B, Hysing M, Vedaa Ø, Øverland S. Sleep difficulties and academic performance in Norwegian higher education students. *British Journal of Educational Psychology* 2017; 87:722-737. PMID: 28861896
- Ystrom E, Hysing M, Torgersen L, Ystrom H, Reichborn-Kjennerud T, Sivertsen B. Maternal Symptoms of Anxiety and Depression and Child Nocturnal Awakenings at 6 and 18 Months. *Journal of Pediatric Psychology* 2017, 42: 1156-1164. PMID: 28369506

- Lallukka T, Halonen JI, Sivertsen B, Pentti J, Stenholm S, Virtanen M, Salo P, Oksanen T, Elovainio M, Vahtera J, Kivimäki M. Change in organizational justice as a predictor of insomnia symptoms: longitudinal study analysing observational data as a non-randomized pseudo-trial. *Int J Epidemiol* 2017 46(4):1277-1284. PMID: 28065888
- Sivertsen B, Bøe T, Skogen JC, Petrie KJ, Hysing M. Moving into poverty during childhood is associated with later sleep problems. *Sleep Medicine* 2017; 37: 4-59. PMID: 28899540
- Glozier N, Moullaali TJ, Sivertsen B, Kim D, Mead G, Jan S, Li Q, Hackett ML. The Course and Impact of Poststroke Insomnia in Stroke Survivors Aged 18 to 65 Years: Results from the Psychosocial Outcomes In Stroke (POISE) Study. *Cerebrovascular Diseases EXTRA* 2017; 7: 9–20. PMID: 28161702
- Hayley AC, Downey LA, Stough C, Sivertsen B, Knapstad M, Øverland S. Social and emotional loneliness and self-reported difficulty initiating and maintaining sleep (DIMS) in a sample of Norwegian university students. *Journal of American College Health* 2017; 58: 91-9. PMID: 27983749
- Hysing M, Petrie KJ, Bøe T, Lallukka T, Sivertsen B. The social gradient of sleep in adolescence: results from the youth@hordaland survey. *Eur J Public Health* 2017 01;27(1):65-71. PMID: 28177471
- Sivertsen B, Petrie KJ, Skogen JC, Hysing M, Eberhard-Gran M. Insomnia before and after childbirth: The risk of developing postpartum pain-A longitudinal population-based study. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology* 2017; 210: 348–354. PMID: 28126668
- Markussen H, Lehmann S, Nilsen RM, Natvig GK. Factors associated with change in health-related quality of life among individuals treated with long-term mechanical ventilation, a 6-year follow-up study. *J. Adv Nurs* 2017. PMID: 28983937
- Gjerde K, Lehmann S, Naterstad IF, Berge ME, Johansson A. Reliability of an adherence monitoring sensor embedded in an oral appliance used for treatment of obstructive sleep apnoea. *J Oral Rehabil* 2017 PMID: 29090478
- Tholfsen LK, Larsen JP, Schulz J, Tysnes OB, Gjerstad MD. Changes in insomnia subtypes in early Parkinson disease. *Neurology*. 2017 Jan 24;88(4):352-358. PMID: 27986876
- Chwiszczuk L, Breitve MH, Brønnick K, Gjerstad MD, Hynninen M, Aarsland D, Rongve A. REM Sleep Behavior Disorder Is Not Associated with a More Rapid Cognitive Decline in Mild Dementia. *Front Neurol*. 2017 Aug 7;8:375. PMID: 28824532

Andre publikasjoner:

- Bjorvatn B, Pallesen S. Irregular sleep-wake rhythm disorder. Reference Module in Neuroscience and Biobehavioral Psychology, Elsevier, 2017. ISBN 9780128093245.
- Axelsson J, Bjorvatn B, Kecklund G. Sömn och fysisk aktivitet. FYSS 2017. Fysisk aktivitet i sjukdomsprevention och sjukdomsbehandling. Yrkesföreningar för Fysisk Aktivitet (YFA); 2017: 171-183.
- Bjorvatn B. Behandling av søvnproblemer med melatonin. Lommelegen.no 2017 <http://www.lommelegen.no/artikkel/behandling-av-s%C3%B8vnproblemer-med-melatonin>
- Bjorvatn B. Melatonin mot søvnproblemer. SØVN 2017; 9(1): 4
- Wilson T, Pallesen S, Bjorvatn B. Kartlegging av søvnkunnskaper hos leger, psykologer og annet helsepersonell ved hjelp av Dartmouth Sleep Knowledge Survey SØVN 2017; 9(1): 8-13
- Pallesen S, Bjorvatn B. Workload and fatigue. In: Space Safety and Human Performance. Elsevier, 2017, 71-85
- Thun E, Pallesen S, Waage S, Reknes I, Moen BE, Bjorvatn B. Skiftarbeid, søvn og helse blant sykepleiere. Sykepleien.no/Forskning 10.4220/Sykepleiens.2017.6209
- Bjorvatn B. Insomni – hva bør du vite? Norsk Farmaceutisk Tidsskrift 2017; nr. 6: 31
- Bjorvatn B. Hva er formålet med kompetansetjenestene? SØVN 2017; 9(2): 4
- Fiske E, Waage S, Aasnæs T, Bjorvatn B. Lys til vintertrøtte i Helse Bergen. SØVN 2017; 9(2): 8-12.
- Nødtvedt ØO, Hansen AL, Bjorvatn B, Pallesen S. The Effects of Kiwi Fruit Consumption in Students with Chronic Insomnia Symptoms: A Randomized Controlled Trial. Sleep and Biological Rhythms 2017: 15: 159-166
- Bjorvatn B. T5.2.2 Insomni. Norsk legemiddelhandbok for helsepersonell. <http://legemiddelhandboka.no/Terapi/7894?expand=1> (31.10.2017)
- Pallesen S. Påvirker månen søvnen? SØVN 2017;9(1): 34-35
- Waage S. Nye doktorgrader. SØVN 2, 2017
- Waage S. Norges trøtteste konferanse? ZZZ.2016 om ungdom og søvn. SØVN 1, 2017
- Waage S. Nye doktorgrader. SØVN 2, 2017
- Holsten, F. Søvn og bipolar lidelse. Psykologisk Tidsskrift, 2017. 21,2,s 16-20

- Mrdalj J. Sommerskolen i døgnrytmer og søvn. SØVN. 2017; 9(2):35-37
- Mrdalj J. Nasjonal søvnforskningskonferanse. SØVN. 2017; 9(2):22-25
- Mrdalj J. Søvnrelatert bruksisme og søvnapné. SØVN. 2017; 9(1):36-37
- Fiske E. Redaktørens hjørne. SØVN 2017; 9 (1): 3
- Fiske E. Redaktørens hjørne. SØVN 2017; 9 (2): 3
- Fiske E. Intervju med Tone Elise Gjøtterud Henriksen. SØVN 2017; 9 (2): 16-18.
- Fiske E. Nordisk søvnkonferanse i historiske Tallinn. SØVN 2017; 9 (2): 30-34.
- Aasnæs T. Beste publikasjon innen søvnforskning i Norge tildelt Tone Blågestad SØVN 2017; 9(1): 5
- Aasnæs T. Disputas for ph.d-graden ved Hilde Karen Ofte. SØVN 2017; 9(1): 6
- Aasnæs T. Brosjyrer om søvnproblemer fra SOVno. SØVN 2017; 9(2): 14-15
- Aasnæs T. CPAP-Baluba . SØVN 2017; 9(2): 7
- Katsifaraki M, Nilsen KB, Wærsted M, Knardahl S, Lie JAS, Bjorvatn B, Christensen JO, Matre D. Consecutive shifts do not seem to have a detrimental effect on daily pain complaints. The 23rd International Symposium on Shiftwork and Working Time. Ayers Rock, Australia, 2017.
- Harris A, Waage S, Bjorvatn B, Pallesen S, Vedaa Ø. Quick returns and night shifts predict subjective health complaints: a prospective registry study. The 23rd International Symposium on Shiftwork and Working Time. Ayers Rock, Australia, 2017.
- Vedaa Ø, Pallesen S, Sivertsen B, Bjorvatn B, Waage S, Erevik E, Harris A. Effects of long shifts, evening shifts, and night shifts on future sick leave: A prospective registry study. The 23rd International Symposium on Shiftwork and Working Time. Ayers Rock, Australia, 2017.
- Hjørleifsson S, Bjorvatn B, Meland E, Rørtveit G, Hannestad YS, Bondevik G. General practitioners' gender and the gynecological examination. A survey among GPs in Western Norway. Nordisk kongress (NCGP), Island, 2017.
- Ruths S, Bjorvatn B, Hjørleifsson S, Schei E, Hetlevik Ø. Self-reported depression in patients visiting their general practitioner Nordisk kongress (NCGP), Island, 2017.
- Blytt KM, Bjorvatn B, Husebø B, Flo. Effects of pain treatment on sleep in people with dementia and depression – a placebo-controlled randomized clinical trial. Nordic Sleep Conference, Tallin, 2017.

- Bjorvatn B, Tveit RL, Lehmann S. Prevalence of Several Somatic Diseases Depends on the Presence and Severity of Obstructive Sleep Apnea. Nordic Sleep Conference, Tallin, 2017.
- Bjorvatn B, Brevik EJ, Lundervold AJ, Halmøy A, Posserud M-B, Instanes JT, Haavik J. Adults with ADHD suffer from a wide range of different sleep problems. Nordic Sleep Conference, Tallin, 2017.
- Buchvold HV, Pallesen S, Bjorvatn B. BMI, Shift Work Schedule and Night Work Load: A 4-year longitudinal study. Nordic Sleep Conference, Tallin, 2017.
- Stangenes K, Fevang S, Grundt J, Donkor HM, Markestad T, Hysing M, Bircow IE, Bjorvatn B. Sleep problems through childhood and current sleep habits in children born extremely premature. A Norwegian national population based study. Nordic Sleep Conference, Tallin, 2017.
- Waage S, Mrdalj J, Saxvig IW, Aasnæs T, Pallesen S, Bjorvatn B. Bedroom habits and sleep preferences among Norwegian adults – age and sex differences. Nordic Sleep Conference, Tallin, 2017.
- Bjorvatn B. The effects of a self-help book for insomnia in patients with comorbid OSA and insomnia. Nordic Sleep Conference, Tallin, 2017.
- Blytt KM, Bjorvatn B, Husebø B, Flo E. Effects of pain treatment on sleep in nursing home patients with dementia and depression – a multicenter placebo-controlled randomized clinical trial. World Sleep 2017, Praha, Tjekkia
- Bjorvatn B, Brevik EJ, Lundervold AJ, Halmøy A, Posserud M-B, Instanes JT, Haavik J. Troubled sleep, restless legs and cataplexy in adults with ADHD. World Sleep 2017, Praha, Tjekkia
- Buchvold HV, Pallesen S, Waage S, Bjorvatn B. Shift Work Schedule and Night Work Load: Body mass index changes in a 4-year longitudinal study. World Sleep 2017, Praha, Tjekkia
- Stangenes KM, Hysing M, Markestad T, Halvorsen T, Fevang S, Elgen I, Bjorvatn B. Prenatal and neonatal factors predicting sleep problems at age 11 in children born extremely premature. World Sleep 2017, Praha, Tjekkia
- Hannestad YS, Hjørleifsson S, Bjorvatn B, Meland E, Rørtveit G, Bondevik GT. The gynecological examination in general practice. A survey among GPs in Western Norway. Norsk Gynekologisk forening, 2017.
- Harris A, Waage S, Bjorvatn B, Pallesen S, Vedaa Ø. Quick returns, night shifts and subjective health complaints. WINC-møte Oslo, 2017
- Waage S, Pallesen S, Bjorvatn B. Restless legs syndrome/Willis-Ekbom disease is prevalent in working nurses, but is not associated with shift work schedules. WINC-møte Oslo, 2017

- Pallesen S, Bjorvatn B, Costa G, Sjøbstad JH. Predictors of turnover intention among Norwegian nurses – a cohort study. WINC-møte Oslo, 2017.
- Katsifaraki M, Nilsen KB, Christensen JO, Wærsted M, Knardahl S, Bjorvatn B, Härmä M, Matre D. Sleep duration mediates abdominal and lower-extremity pain after night work in nurses. WINC-møte Oslo, 2017.
- Pallesen S, Waage S, Thun E, Bjorvatn B. Are men from Mars and women from Venus? The effects of sexual activity on sleep. Forskningsdag, Institutt for samfunnspsykologi, 2017.
- Mrdalj J, Grønli J. Electrophysiological impairments after maternal separations in male and female rats. 17th Nordic Sleep Conference, Tallinn,
- Grønli J., Zayats T, Stansberg C, Pallesen S, Mrdalj J, Håvik B, Soulé J, Haavik J, Milde AM, Skrede S, Murison R, Krystal J, Steine IM. Implication of NOTCH1 Gene in Susceptibility to Anxiety and Depression. A translational study. 17th Nordic Sleep Conference, Tallinn, Estland
- Marti A, Patil S, Mrdalj J, Meerlo P, Skrede S, Pallesen S, Bramham C, Grønli J. Simulated night shift work leads to impaired translation initiation and reduces expression of the plasticity marker Arc in prefrontal cortex but not hippocampus – a rat model L56. 17th Nordic Sleep Conference, Tallinn, Estland
- Grønli J, Bjerrum L, Pedersen T, Henriksen T, Marti A, Mrdalj J. Sleep dynamics in rats after exposure to short or long day. L42. 17th Nordic Sleep Conference, Tallinn, Estland
- Anders Storesund, Anders Arne Johansson, Bjørn Bjorvatn, Sverre Lehmann. Prediction of oral appliance treatment outcome in patients with obstructive sleep apnea. Nordic Lung Congress, Visby, Sverige 12 May 2017

Avlagte doktorgradar

Mona Berthelsen

Effects of shift work and psychological and social work factors on mental distress.

Disputert: februar 2017

Hovedveileder: Stein Knardahl

Susanne Hagatun

Internet-based cognitive-behavioural therapy for insomnia

Disputert: august 2017

Hovedveileder: Børge Sivertsen

Tone Fidje Blågestad

Less pain – better sleep and mood?

Disputert: oktober 2017

Hovedveileder: Inger Hilde Nordhus

Øystein Vedaa

Shift work. The importance of sufficient time for rest between shifts

Disputert: november 2017

Hovedveileder: Ståle Pallesen , Anette Harris

Iris Mulders Steine

Predictors of symptoms outcomes among adult survivors of sexual abuse: The role of abuse characteristics, cumulative childhood maltreatment, genetic variants, and perceived social support

Disputert: desember 2017

Hovedveileder: Dagfinn Winje

Kvalitetsregisteret:

I 2017 henta Senter for søvnmedisin inn totalt 1035 (1002 i 2016) nye samtykke til å registrerast i kvalitets- og forskingsregisteret.

5. Pasientopplæring

Det vart halde 14 CPAP tilpassingskurs ved Senter for søvnmedisin i 2017. Totalt deltok 90 pasientar og pårørende. I tillegg vart det halde 1 mestringskurs for pasientar med søvnapné og deira pårørende i samarbeid med Lærings- og mestringsenteret i Bergen, der totalt 8 pasientar og pårørende deltok. Deltakarene evaluerte kursa, og tilbakemeldingane var gjennomgåande gode:

Evaluering

Mestringskurs for personer med søvnapné og deres pårørende

7.november 2017

8 skjema innlevert

Sett kryss for det som stemmer for deg:

1.

Hvor nyttig var temaene for deg og din situasjon?		Svært nyttig	Nyttig	Noe nyttig	Lite nyttig	Ikke nyttig	Ikke tema på kurset
Faglige innlegg	Behandling av OSAS v/lege	5	3				
	Fysisk aktivitet v/ fysioterapeut	3	4		1		
	Kost og ernæring v/ernæringsfysiolog	6	2				
	Gjennomgang av CPAP/ BiPAP praktisk informasjon v/sykepleier	5	2				
Bruker-innlegg	Erfaringer	3	4				

2.

Hvor nyttige var disse læringsmetodene for deg og din situasjon?	Svært nyttig	Nyttig	Noe nyttig	Lite nyttig	Ikke nyttig	Ikke aktuelt på kurset
Dialog med fagpersoner	6	2				
Høre andres erfaringer	5	2				
Dele mine erfaringer	1		1			
Få tips og gode råd	6	2				

3. **Jeg er:**

Bruker/pasient: 6 Pårørende: Kvinne: 1 Mann: 6 Alder: 36-71

4. **Var det noe du savnet?**

- Nei
- Mer info om de nyeste maskene

5. **Hvordan / fra hvem fikk du vite om læringstilbudet?**

Fastlege: Sykehus: 5 Brukerorganisasjon: Annet:1 Internett: 1

6. **Andre kommentarer? (Bruk evt. baksiden)**

- Det finnes videoer på YouTube som viser utstyret. Søk på «Resmed Mask»
- Info om gratis parkering burde kommet i forkant. For sent når vi har parkert.
- Viktig er viktig med søvnhygiene og døgnrytme.

6. Formidling til allmennheten

Brosjyrar

SOVno har laga 4 pasient-brosjyrar om søvn og søvnsjukdomar. Disse formidlas gratis til helsepersonell over heile landet, og er populære brosjyrar på legekontor og sjukehuseiningar. Over 7600 brosjyrar ble sendt ut i 2017.

Nettsider

I 2017 hadde Senter for søvnmedisin 3652 treff på hovudsida (<http://www.helse-bergen.no/no/OmOss/Avdelinger/senter-for-sovnmedisin/Sider/default.aspx>), og 5098 treff totalt på alle sidane. SOVno hadde 41377 treff på hovudsida (www.sovno.no), og ca. 139000 treff totalt på alle sidane, samt ca. 21000 treff på behandlingssidene andre helseforetak.. SOVno er blant toppane i talet på sidevisingar totalt sett i Helse Bergen.

Medieoppslag

SOVno og Senter for søvnmedisin hadde totalt 149 medieoppslag i 2017, bl.a. 3 innslag på TV.

Rapporten er basert på data/tal frå Senter for søvnmedisin og Nasjonal kompetansetjeneste for søvnsykdommer.